

Rozkład materiału do wiedzy o społeczeństwie dla klasy 8 szkoły podstawowej

Temat	Materiał nauczania	Podstawa programowa. Treści nauczania – wymagania szczegółowe	Liczba godzin na realizację
Rozdział I. Prawidłowości życia społecznego			
1. Człowiek w społeczeństwie	▪ Wyjaśnienie pojęć: – społeczeństwo, – rola społeczna, – socjalizacja, – potrzeby naturalne i potrzeby społeczne człowieka. ▪ Przedstawienie – czynników definiujących sformułowanie: <i>człowiek jest istotą społeczną</i>. – istoty i znaczenia potrzeby: kontaktu, przynależności, uznania.	Dział 1. Społeczna natura człowieka. Uczeń: 1) uzasadnia, że człowiek jest istotą społeczną; rozumie znaczenie potrzeb społecznych człowieka (kontaktu, przynależności, uznania).	1
2. Grupy społeczne	▪ Wyjaśnienie pojęć: – grupa społeczna, – więzi społeczne, – społeczność lokalna i regionalna, – konflikt społeczny, – kompromis, – asertywność, – negocjacje, – mediacje, – arbitraż. ▪ Przedstawienie – struktury i zasad organizacji różnych grup społecznych, – sposobów podejmowania wspólnych decyzji, – zasad efektywnej współpracy, – cech grupy koleżeńskiej i grupy nastawionej na realizację	Dział 1. Społeczna natura człowieka. Uczeń: 3) wymienia cechy grup społecznych; charakteryzuje grupę koleżeńską i grupę nastawioną na realizację określonego zadania; rozumie korzyści, jakie przynosi efektywna współpraca; zna różne formy współpracy w grupie i w nich uczestniczy; 4) rozpoznaje sytuacje wymagające podjęcia decyzji indywidualnej i grupowej; wyjaśnia i stosuje podstawowe sposoby podejmowania wspólnych decyzji; 5) podaje przykłady trudnych społecznie sytuacji, w których należy zachować się asertywnie; rozumie, że można i wie, jak można zachować dystans wobec	2

	określonego zadania, – sposobów zachowania dystansu wobec nieaprobowanych przez siebie zachowań, – różnych sposobów rozwiązywania konfliktów społecznych, wskazanie ich wad i zalet.	nieaprobowanych przez siebie zachowań innych ludzi lub jak im się przeciwstawić; 6) rozumie, że konflikt w grupie może wynikać z różnych przyczyn (sprzeczne interesy, inne cele); przedstawia sposoby rozwiązywania konfliktów oraz określa ich zalety i wady; stosuje optymalne sposoby rozwiązywania określonych konfliktów.	
3. Komunikacja i autoprezentacja	▪ Wyjaśnienie pojęć: – komunikacja społeczna, – komunikat, nadawca, odbiorca, – komunikacja werbalna i niewerbalna, – mowa ciała, – dyskusja, debata, – konsensus, – trema. ▪ Przedstawienie: – zasad kształtowania swojego wizerunku w nowym środowisku, – reguł obowiązujących w wystąpieniach publicznych, – czynników decydujących o jakości i skuteczności komunikatu.	Dział 1. Społeczna natura człowieka. Uczeń: 2) przedstawia zasady komunikowania się; wyjaśnia zasady skutecznej autoprezentacji – kształtowania swojego wizerunku w nowym środowisku.	1
4. Życie rodzinne	▪ Wyjaśnienie pojęć: – rodzina, – system wartości, ▪ Przedstawienie – struktury i podstawowych funkcji rodziny, – zasad budowania prawidłowych relacji w rodzinie, w tym praw i obowiązków	Dział 2. Rodzina. Uczeń: 1) charakteryzuje rodzinę jako grupę społeczną i rozumie wpływ, jaki wywiera ona na dzieci; przedstawia prawa i obowiązki dzieci w rodzinie; 2) przedstawia katalog wartości ważnych dla niego i jego rodziny; rozumie, że systemy wartości mogą być	1

	dzieci, – systemów wartości kształtujących życie rodzinne, – zasad funkcjonowania gospodarstwa domowego, – struktury, funkcji, zasad prawidłowego planowania budżetu domowego.	różnorodne;	
5. Edukacja i praca	▪ Wyjaśnienie pojęć: – system edukacji, – społeczność szkolna, – samorząd uczniowski, – prawa ucznia. – rynek pracy, – kompetencje społeczno-zawodowe. ▪ Przedstawienie: – struktury polskiego systemu edukacyjnego; – funkcji szkoły w systemie edukacji, – form organizacji życia szkolnego: władze szkolne, klasa szkolna, koła zainteresowań, – praw i obowiązków ucznia, – systemu ochrony praw ucznia w szkole.	Dział 3. Szkoła i edukacja. Uczeń: 1) przedstawia funkcje szkoły w systemie edukacji oraz strukturę polskiego systemu edukacyjnego; 2) charakteryzuje klasę szkolną, pozalekcyjne koło zainteresowań, życie szkolnej społeczności; rozumie, że współtworzy samorząd uczniowski i przedstawia formy jego działania; bierze udział w wyborach organów samorządu szkolnego; 3) wymienia prawa i obowiązki ucznia i nauczyciela; rozpoznaje przypadki naruszania praw uczniów oraz pracowników szkoły; przedstawia sposoby dochodzenia swoich praw przez uczniów. 4) uczestniczy w projekcie zespołowym na temat oczekiwanych kompetencji wybranych kategorii społeczno-zawodowych i ich miejsca na rynku pracy; 5) planuje dalszą edukację, uwzględniając własne zainteresowania, zdolności i umiejętności oraz rady innych osób i sytuację na rynku pracy.	1
6. Ekonomia na co dzień	▪ Wyjaśnienie pojęć: – budżet domowy, – prawa konsumenta	Dział 2. Rodzina. Uczeń: 3) wyjaśnia, jak funkcjonuje	2

	▪ Przedstawienie: – cech współczesnego rynku pracy, – kompetencji właściwych dla wybranych kategorii społeczno-zawodowych, – zasad planowania własnej przyszłości edukacyjnej i zawodowej, – czynników umożliwiających odniesienie sukcesu edukacyjnego i zawodowego.	gospodarstwo domowe; wymienia główne źródła jego dochodów (z pracy, działalności gospodarczej, świadczenia społeczne); 4) wymienia kategorie wydatków gospodarstwa domowego; planuje jego budżet.	
Podsumowanie i test			2
Fakty i opinie			
Rozdział II. Prawo i prawa człowieka			
1. Czym są prawa człowieka	▪ Wyjaśnienie pojęć: – godność człowieka – <i>Powszechna Deklaracja Praw Człowieka</i>, – prawa i wolności człowieka, – prawa dziecka, – <i>Konwencja o prawach dziecka</i>, – Fundusz Narodów Zjednoczonych na rzecz Dzieci (UNICEF). ▪ Przedstawienie: – cech praw człowieka (powszechne, przyrodzone, nienaruszalne, niezbywalne), – genezy, okoliczności uchwalenia <i>Powszechnej Deklaracji Praw Człowieka</i> oraz wartości, do których odnosi się	Dział 4. Prawa człowieka. Uczeń: 1) rozumie, że godność człowieka wynika z różnych systemów moralnych; wyjaśnia, że jest ona źródłem powszechnych, przyrodzonych, nienaruszalnych i niezbywalnych wolności i praw człowieka; rozumie sformułowania preambuły <i>Powszechnej Deklaracji Praw Człowieka</i> ; 2) wykazuje różnice między prawami a wolnościami człowieka; wymienia prawa i wolności osobiste zawarte w Konstytucji RP; wie, które z nich nie mogą zostać ograniczone;	1

	preambuła dokumentu, – różnic pomiędzy prawami a wolnościami człowieka.		
2. Katalog praw człowieka	▪ Wyjaśnienie pojęć: – kategorie praw człowieka (prawa i wolności: osobiste, polityczne). ▪ Przedstawienie: – praw i wolności osobistych i politycznych zawartych w Konstytucji RP, – zasad i przesłanek ograniczenia praw i wolności człowieka w państwie demokratycznym, – znaczenia praw i wolności człowieka w państwie demokratycznym.	Dział 4. Prawa człowieka. Uczeń: 2) [...] wymienia prawa i wolności osobiste zawarte w Konstytucji RP; wie, które z nich nie mogą zostać ograniczone; 5) wymienia prawa i wolności polityczne zawarte w Konstytucji RP; wykazuje, że dzięki nim człowiek może mieć wpływ na życie publiczne;	1
3. Ochrona praw człowieka	▪ Wyjaśnienie pojęć: – Rzecznik Praw Obywatelskich, – Rzecznik Praw Dziecka, ▪ Przedstawienie: – roli i przykładów działań podejmowanych przez Rzecznika Praw Obywatelskich w Polsce, – wybranych działań organizacji pozarządowych na rzecz ochrony praw człowieka w Polsce i na świecie,	Dział 4. Prawa człowieka. Uczeń 3) przedstawia prawa dzieci zapisane w <i>Konwencji o Prawach Dziecka</i>; 4) podaje przykłady działań Rzecznika Praw Dziecka; przedstawia cele działalności Funduszu Narodów Zjednoczonych na rzecz Dzieci. 6) wykazuje, że prawa człowieka muszą być chronione; wie, jaką rolę pełni Rzecznik Praw Obywatelskich i podaje przykłady jego działań; 7) przedstawia przykłady działań organizacji pozarządowych na rzecz ochrony praw człowieka; uzasadnia potrzebę przeciwstawiania się zjawiskom braku tolerancji wobec różnych mniejszości.	2

4. Bezpieczeństwo nieletnich	▪ Wyjaśnienie pojęć: – nieletni, – cyberprzestrzeń. ▪ Przedstawienie: – form przemocy fizycznej, psychicznej, w tym werbalnej, wobec nieletnich, – sposobów przeciwdziałania przemocy wobec nieletnich, – form przemocy w cyberprzestrzeni, – zasad prawidłowego korzystania z zasobów internetu, – korzyści wynikających z korzystania z internetu; ▪ Wyjaśnienie pojęć: – odpowiedzialność karna, – przestępstwo, – wykroczenie. Przedstawienie: – zasad odpowiedzialności karnej nieletnich, – praw przysługujących nieletnim w postępowaniu w sprawach o czyny karalne, – środków wychowawczych lub poprawczych orzekanych wobec nieletnich, – działań służących zapobieganiu i zwalczaniu demoralizacji wśród nieletnich.	Dział 5. Nieletni wobec prawa. Uczeń: 1) rozpoznaje zachowania związane z przemocą fizyczną i psychiczną, w tym werbalną, wobec siebie i innych; wie, jakie osoby i instytucje należy powiadomić w takich sytuacjach; 2) przedstawia korzyści i zagrożenia wynikające z korzystania z zasobów internetu; rozpoznaje przemoc w cyberprzestrzeni i wie, jak na nią reagować; 3) wyjaśnia, na jakich zasadach nieletni odpowiadają za popełnienie wykroczeń i przestępstw.	1
5. Służby ochrony prawa	▪ Wyjaśnienie pojęć: – służby porządkowe, – policja. ▪ Przedstawienie: – zadań i form pracy policji w Polsce, – uprawnień	Dział 5. Nieletni wobec prawa. Uczeń: 4) przedstawia uprawnienia policjantów i funkcjonariuszy innych służb porządkowych oraz swoje prawa w kontakcie z tymi służbami.	1

	przysługujących policjantom, – zadań i form pracy straży miejskiej, – uprawnień przysługujących strażnikom miejskim, – uprawnień przysługujących innym służbom, – praw przysługujących nieletnim w kontakcie ze służbami porządkowymi.		
Podsumowanie i test			2
Fakty i opinie			
Rozdział III. Społeczność lokalna i regionalna			
1. Czym jest samorząd?	▪ Wyjaśnienie pojęć: – samorząd, – samorząd szkolny, – samorząd zawodowy, – związki zawodowe, – strajk, – manifestacja. ▪ Przedstawienie: – praw, zadań, form działania samorządu uczniowskiego, – celów i przykładów działań związków zawodowych, – celów i przykładów działań stowarzyszeń zawodowych, – podziału Polski na województwa, – struktury organizacyjnej powiatu i województwa (organy samorządu powiatowego powiatu, organy samorządu wojewódzkiego).	Dział 3. Szkoła i edukacja. Uczeń: 2) [...] rozumie, że współtworzy samorząd uczniowski i przedstawia formy jego działania; bierze udział w wyborach organów samorządu szkolnego; Dział 9. Udział obywateli w życiu publicznym. Uczeń: 3) przedstawia cele i przykłady działania samorządów zawodowych, związków zawodowych oraz organizacji społecznych skupiających młodych ludzi w Polsce.	1
2. Gmina – podstawowa jednostka samorządu	▪ Wyjaśnienie pojęć: – samorząd	Dział 6. Społeczność lokalna. Uczeń:	2

	terytorialny, – gmina, – organ wykonawczy i organ uchwałodawczy (stanowiąco-kontrolny w gminie), – rada gminy, rada miejska, rada miasta, – wójt, burmistrz, prezydent, – e-urząd, – budżet gminy. ▪ Przedstawienie: – struktury organizacyjnej gminy (organy gminy), – zasad wyboru organów gminy, – zadań i form pracy samorządu gminnego, – struktury budżetu gminnego (źródła przychodów, rodzaje wydatków), – źródeł informacji na temat gminy (pracy urzędu gminy, osób pełniących najważniejsze funkcje w gminie, problemów lokalnej społeczności, wydarzeń i postaci z dziejów gminy), – zasad wypełniania wniosków urzędowych (wniosek o wydanie dowodu osobistego).	1) rozumie, że współtworzy samorząd gminny i wymienia zadania tego samorządu; przedstawia główne źródła przychodów i kierunki wydatków w budżecie gminy; 2) odwiedza urząd gminy (miasta, dzielnicy); dowiadyuje się, w jakim wydziale można załatwić wybrane sprawy; wie o możliwościach załatwienia spraw poprzez e-urząd; wypełnia wniosek o wydanie tymczasowego dowodu osobistego; 3) wymienia organy stanowiące i wykonawcze w gminie (mieście, dzielnicy); przedstawia, jak są one wybierane i jak mogą zostać odwołane; podaje uprawnienia tych organów; 4) podaje, kto pełni funkcje wójta, burmistrza, prezydenta miasta i przewodniczącego rady gminy lub miasta; wyszukuje w mediach lokalnych informacje na temat publicznych działań osób pełniących funkcje w organach samorządu terytorialnego; 5) rozpoznaje problemy społeczne swojej społeczności lokalnej; bierze udział w debacie klasowej dotyczącej tych problemów; 6) uczestniczy w projekcie zespołowym na temat swojej gminy, wydarzeń i postaci z jej dziejów.	
3. Powiat i województwo.	▪ Wyjaśnienie pojęć: – powiat, województwo, miasto na prawach powiatu, – rada powiatu, – sejmik województwa, – zarząd powiatu, zarząd województwa, – starosta, marszałek	Dział 7. Społeczność regionalna. Uczeń: 1) przedstawia podstawowe informacje o swoim regionie, wydarzenia i postaci z jego dziejów; lokalizuje własne województwo i powiaty wchodzące w jego skład oraz pozostałe województwa; 2) rozumie, że współtworzy	2

	województwa, – wojewoda, – urząd wojewódzki. ▪ Przedstawienie: – zasad wyboru, powoływania organów samorządu powiatowego i wojewódzkiego, – zadań i form pracy samorządu powiatowego i wojewódzkiego, – źródeł informacji na temat powiatu i województwa (pracy starostwa powiatowego, urzędu marszałkowskiego; tradycji i zwyczajów społeczności regionalnej), – zasad wypełniania wniosków urzędowych (wniosek o wydanie paszportu).	samorząd powiatowy i wojewódzki oraz wymienia zadania tych samorządów; 3) dowiadyuje się, w jakim wydziale starostwa powiatowego można załatwić wybrane sprawy; wypełnia wniosek o paszport (delegatura urzędu wojewódzkiego); 4) wymienia organy stanowiące i wykonawcze samorządu powiatowego i wojewódzkiego; przedstawia, jak są one wybierane i jak mogą zostać odwołane; podaje zadania tych organów; 5) uczestniczy w projekcie zespołowym na temat tradycji i zwyczajów swojej społeczności regionalnej.	
4. Obywatele a władza samorządowa	▪ Wyjaśnienie pojęć: – referendum gminne, – petycja, – skarga, wniosek, – konsultacje, – młodzieżowa rada gminy, miasta, – budżet obywatelski, – zasada etyczna, – administracja publiczna, – <i>Kodeks etyczny urzędnika administracji samorządowej</i>, – korupcja, – nepotyzm. ▪ Przedstawienie: – form wpływania obywateli na decyzje władz samorządowych, – zasad tworzenia budżetu	Dział 9. Udział obywateli w życiu publicznym. Uczeń: 5) przedstawia formy wpływania obywateli na decyzje władz samorządowych, przykłady realizacji lokalnych inicjatyw mieszkańców finansowanych z budżetów obywatelskich oraz przedsięwzięć podejmowanych przez młodzieżowe rady gminy, miasta; 6) wymienia zasady <i>Kodeksu etycznego urzędnika administracji samorządowej</i>; uzasadnia potrzebę przestrzegania zasad etycznych w życiu publicznym; rozpoznaje przejawy ich łamania i podaje skutki takich działań.	2

	obywatelskiego, – przykładów realizacji lokalnych inicjatyw mieszkańców, – przykładów działań podejmowanych przez młodzieżowe rady gminy, miasta, – roli aktywności obywatelskiej dla prawidłowego funkcjonowania społeczności lokalnej, – zasad postępowania etycznego w pracy administracji publicznej, – przykładów nieetycznego zachowania urzędników administracji publicznej.		
Podsumowanie i test			2
Fakty i opinie			
Rozdział IV. Wspólnota narodowa			
1. Naród i ojczyzna	■ Wyjaśnienie pojęć: – wspólnota narodowa, – wspólnota etniczna, – dziedzictwo narodowe, – tożsamość narodowa, – ojczyzna, – symbole narodowe (godło, flaga, hymn). ■ Przedstawienie: – czynników kształtujących poczucie wspólnoty narodowej i etnicznej, – znaczenia bycia Polakiem lub członkiem innej wspólnoty narodowej i etnicznej, – przedstawienie różnych rodzajów	Dział 8. Wspólnoty narodowe, etniczne i ojczyzna. Uczeń: 1) wyjaśnia, co oznacza być Polakiem lub członkiem innej wspólnoty narodowej i etnicznej [...]; 2) wyjaśnia, co łączy człowieka z ojczyzną – Polską i przedstawia te więzi na własnym przykładzie; [...] zna symbole Rzeczypospolitej Polskiej; 4) [...] uzasadnia, że można pogodzić różne tożsamości społeczno-kulturowe (regionalną, narodową i etniczną, państwową i obywatelską, europejską);	1

	tożsamości społeczno-kulturowych (regionalna, narodowa i etniczna, państwowa i obywatelska, europejska) i ich wzajemnych zależności, – symbole Rzeczypospolitej Polskiej.		
2. Obywatelstwo i narodowość	▪ Wyjaśnienie pojęć: – obywatelstwo, – zasada krwi, zasada ziemi, – repatriacja, – cnoty obywatelskie, – obowiązki obywatela. ▪ Przedstawienie: – różnicy pomiędzy pojęciami <i>narodowość</i> i <i>obywatelstwo</i>, – sposobów nabycia obywatelstwa polskiego (obywatelstwo z mocy prawa, uznanie za obywatela, nadanie obywatelstwa polskiego), – konstytucyjnych obowiązków obywatela polskiego, – cnót obywatelskich i cech dobrego obywatela (odpowiedzialność, troska o dobro wspólne, aktywność, przedsiębiorczość, solidarność, roztropność, tolerancja, odwaga cywilna), – przykładów postaw i działań wybitnych Polaków na rzecz	Dział 8. Wspólnoty narodowe, etniczne i ojczyzna. Uczeń: 2) [...] wymienia konstytucyjne obowiązki obywatela; zna symbole Rzeczypospolitej Polskiej; 3) wyjaśnia, czym obywatelstwo różni się od narodowości; rozumie, że poza nabyciem obywatelstwa z mocy prawa występuje możliwość uznania za obywatela polskiego oraz nadania obywatelstwa polskiego [...]; Dział 9. Udział obywateli w życiu publicznym. Uczeń: 1) wskazuje cnoty obywatelskie (odpowiedzialność, troska o dobro wspólne, aktywność, przedsiębiorczość, solidarność, roztropność, tolerancja, odwaga cywilna); wykazuje, odwołując się do działań wybitnych Polaków, znaczenie ich urzeczywistnienia dla pożytku publicznego;	1

	dobra publicznego.		
3. Czym jest patriotyzm?	▪ Wyjaśnienie pojęcia: – <i>patriotyzm</i>. ▪ Przedstawienie: – więzi łączących człowieka z małą i dużą ojczyzną, – postaw patriotycznych dawnych i współczesnych, – roli patriotyzmu we współczesnym świecie,	Dział 8. Wspólnoty narodowe, etniczne i ojczyzna. Uczeń: 1) wyjaśnia, [...] czym powinna przejawiać się postawa patriotyczna młodego i dorosłego człowieka; [...] 5) rozpoznaje przejawy ksenofobii, w tym rasizmu, szowinizmu i antysemityzmu; uzasadnia potrzebę przeciwstawiania się takim zjawiskom.	1
4. Mniejszości narodowe i etniczne w Polsce	▪ Wyjaśnienie pojęć: – mniejszość etniczna, – mniejszość narodowa, – języki regionalne, – uchodźca, – migracja. ▪ Przedstawienie: – mniejszości narodowych i etnicznych mieszkających w Polsce (elementy historii, kultury, dane demograficzne, miejsca ich zwartego zamieszkiwania), – praw przysługujących mniejszościom narodowym i etnicznym w Polsce, – praw przysługujących grupom używającym języka regionalnego (Kaszubi), – sytuacji prawnej grup migrantów w Polsce, w tym uchodźców.	Dział 8. Wspólnoty narodowe, etniczne i ojczyzna. Uczeń: 3) wymienia mieszkające w Polsce mniejszości narodowe i etniczne, grupę posługującą się językiem regionalnym oraz grupy migrantów (w tym uchodźców) i lokalizuje miejsca ich zwartego zamieszkiwania; przedstawia – za Konstytucją RP – prawa przysługujące etnicznym grupom mniejszościowym.	2
5. Tolerancja i przejawy ksenofobii	▪ Wyjaśnienie pojęć: – stereotyp, – ksenofobia, – rasizm, – szowinizm, – antysemityzm. ▪ Przedstawienie:	Dział 8. Wspólnoty narodowe/etniczne i ojczyzna. Uczeń: 5) uzasadnia, że można pogodzić różne tożsamości	1

	– różnych różnic pomiędzy postawą patriotyczną i ksenofobiczną, – przejawów i skutków ksenofobii, rasizmu, szowinizmu.	społeczno-kulturowe (regionalną, narodową/ etniczną, państwową/ obywatelską, europejską); rozpoznaje przejawy ksenofobii, w tym rasizmu, szowinizmu i antysemityzmu, oraz uzasadnia potrzebę przeciwstawiania się tym zjawiskom.	
Podsumowanie i test			2
Fakty i opinie			
Rozdział V. Ustrój Rzeczypospolitej Polskiej			
1. Państwo i demokracja	▪ Wyjaśnienie pojęć: – państwo, – suwerenność, – ustrój polityczny, – demokracja, demokracja bezpośrednia, demokracja pośrednia, – inicjatywa obywatelska, – referendum, – autorytaryzm, – totalitaryzm, – kultura polityczna, – opozycja. ▪ Przedstawienie: – funkcji państwa demokratycznego, – różnic pomiędzy pojęciami <i>naród</i> i <i>państwo</i>, – cech i form demokracji bezpośredniej i pośredniej, – różnic pomiędzy ustrojem demokratycznym, autorytarnym a totalitarnym.	Dział 11. Demokracja w Rzeczypospolitej Polskiej. Uczeń: 1) wymienia podstawowe cechy i funkcje państwa; wyjaśnia, czym zajmuje się władza państwowa; 2) wyjaśnia zasadę suwerenności narodu; przedstawia sprawy, które mogą być poddane pod referendum [...]; 3) wyjaśnia zasadę przedstawicielstwa (demokracji pośredniej) [...].	2
2. Polska państwem demokratycznym	▪ Wyjaśnienie pojęć: – prawo,	Dział 11. Demokracja w	2

	– państwo prawne, – konstytucja, – preambuła, – Trybunał Konstytucyjny, – władza ustawodawcza, wykonawcza, sędziowska, – akt prawny, – ustawa, – ratyfikowana umowa międzynarodowa, – rozporządzenie, – akty prawa miejscowego. ▪ Przedstawienie: – hierarchii aktów prawnych w Polsce, – roli konstytucji w państwie, – zasad ustroju zawartych w Konstytucji RP (zasada: suwerenności narodu, przedstawicielstwa, republikańskiej formy rządów, trójpodziału i równowagi władz, decentralizacji władzy publicznej, państwa prawa, pluralizmu politycznego, praw i wolności człowieka i obywatela).	Rzeczypospolitej Polskiej. Uczeń: 2) wyjaśnia zasadę suwerenności narodu; przedstawia sprawy, które mogą być poddane pod referendum; wymienia referenda ogólnokrajowe, których wyniki były wiążące [...]; 3) wyjaśnia zasadę przedstawicielstwa (demokracji pośredniej) [...]; 4) wyjaśnia zasadę pluralizmu politycznego [...]; 5) wyjaśnia zasadę republikańskiej formy rządu [...]; 6) wyjaśnia zasadę państwa prawa [...]; 7) wyjaśnia zasadę konstytucjonalizmu; podaje szczególne cechy konstytucji; wymienia rozdziały Konstytucji RP i znajduje w niej przepisy dotyczące wskazanej kwestii; podaje kompetencje Trybunału Konstytucyjnego RP w zakresie ochrony Konstytucji RP; 8) wyjaśnia zasadę trójpodziału władzy [...].	
3. Sejm i Senat RP	▪ Wyjaśnienie pojęć: – parlament, – Sejm RP i Senat RP, – poseł, senator, – marszałek sejmu, marszałek senatu, – Zgromadzenie Narodowe, – immunitet, – mandat, – komisje sejmowe, – Prezydium Sejmu, – Konwent Seniorów,	Dział 11. Demokracja w Rzeczypospolitej Polskiej. Uczeń: 3) wyjaśnia zasadę przedstawicielstwa (demokracji pośredniej); przedstawia zasady wyborów do Sejmu RP i Senatu RP; wskazuje zasady działania i najważniejsze kompetencje izb parlamentu; 4) [...] wymienia partie polityczne, których	2

	– inicjatywa ustawodawcza, – weto, – partia polityczna, ▪ Przedstawienie: – funkcji, kompetencji sejmu i senatu, – zasad wyboru do sejmu i senatu (wybory bezpośrednie, powszechne, równe, proporcjonalne; głosowanie tajne), – procesu tworzenia ustawy zwykłej.	przedstawiciele zasiadają w Sejmie RP [...]; rozumie, jaki jest cel działania partii politycznych, oraz że konkurują one w życiu publicznym; wyszukuje informacje na temat działań wybranej partii (jej struktur regionalnych lub centralnych).	
4. Prezydent i Rada Ministrów	▪ Wyjaśnienie pojęć: – republika, – głowa państwa, – władza wykonawcza, – Rada Ministrów, – Prezes Rady Ministrów (premier), – wotum zaufania, – wotum nieufności. ▪ Przedstawienie: – zasad wyboru Prezydenta RP, – kompetencji Prezydenta RP, – sylwetek Prezydentów III Rzeczypospolitej Polskiej, – sposobu powoływania Rady Ministrów, – kompetencji Rady Ministrów i wybranych ministerstw, – form kontroli parlamentarnej nad działalnością Rady Ministrów.	Dział 11. Demokracja w Rzeczypospolitej Polskiej. Uczeń: 5) wyjaśnia zasadę republikańskiej formy rządu; przedstawia sposób wyboru i podstawowe kompetencje Prezydenta RP; znajduje informacje o życiorysie politycznym osób pełniących ten urząd, które wybrano w wyborach powszechnych; wyszukuje w środkach masowego przekazu informacje o działaniach urzędującego Prezydenta RP; 8) wyjaśnia zasadę trójpodziału władzy; objaśnia konieczność poparcia większości sejmowej dla Rady Ministrów RP (bądź jej działań); przedstawia podstawowe kompetencje Rady Ministrów RP; znajduje informacje o życiorysie politycznym urzędującego oraz poprzedniego prezesa Rady Ministrów RP; wykazuje, że decyzje podejmowane w wybranym ministerstwie mają wpływ na życie jego rodziny.	2
5. Sądy i trybunały	▪ Wyjaśnienie pojęć: – sąd,	Dział 11. Demokracja	2

	– sądy powszechne, – sądy administracyjne, – wymiar sprawiedliwości, – zasada dwuinstancyjności postępowania sądowego, – zasada niezależności sądów, – Trybunał Stanu, – Trybunał Konstytucyjny, ▪ Przedstawienie: – struktury polskiego wymiaru sprawiedliwości, – podstawowych zasad postępowania sądowego, – spraw, które rozpatruje Trybunał Stanu i Trybunał Konstytucyjny, – spraw, które rozpatruje sąd rejonowy.	w Rzeczypospolitej Polskiej. Uczeń: 6) wyjaśnia zasadę państwa prawa, w tym niezależności sądów; wymienia nazwy sądów powszechnych i administracyjnych, wyjaśnia ten podział oraz zasadę dwuinstancyjności postępowania sądowego; odwiedza stronę internetową sądu rejonowego właściwego ze względu na swoje miejsce zamieszkania i wskazuje, w jakich sprawach sąd ten orzeka; 7) [...] podaje kompetencje Trybunału Konstytucyjnego RP w zakresie ochrony Konstytucji RP.	
6. Organizacje pozarządowe	▪ Wyjaśnienie pojęć: – organizacja pozarządowa, – stowarzyszenie, – fundacja, – wolontariat. ▪ Przedstawienie: – celów i przykładów działań wybranych organizacji pozarządowych (stowarzyszeń i fundacji), – roli organizacji pozarządowych w kształtowaniu społeczeństwa obywatelskiego, – form działalności wolontariuszy, – znaczenia wolontariatu we współczesnym świecie.	Dział 9. Udział obywateli w życiu publicznym. Uczeń: 2) przedstawia cele i formy działań organizacji pozarządowych (stowarzyszeń i fundacji) aktywnych w społeczności lokalnej i regionie; rozumie, że działalność tego typu prowadzi także do realizacji własnych potrzeb; 3) przedstawia cele i przykłady działania [...] organizacji społecznych skupiających młodych ludzi w Polsce; 4) wyjaśnia ideę wolontariatu i przedstawia formy działalności wolontariuszy.	2

7. Media i opinia publiczna	▪ Wyjaśnienie pojęć: – środki masowego przekazu, – opinia publiczna, – ośrodki badania opinii publicznej, – reklama, – kampania społeczna. ▪ Przedstawienie: – funkcji i specyfiki (wad i zalet) współczesnych środków masowego przekazu (prasa, telewizja, radio, Internet), – roli środków masowego przekazu w systemie ochrony praw i wolności człowieka, – zasad prawidłowej analizy przekazu informacyjnego: tekstu narracyjnego (fakty, opinie) oraz reklamy, – roli, celów, rodzajów kampanii społecznych, – zasad odczytywania i interpretacji wyników badań opinii publicznej (wykresów, tabel), – znaczenia opinii publicznej dla funkcjonowania społeczeństwa demokratycznego.	Dział 10. Środki masowego przekazu. Uczeń: 1) przedstawia funkcje i rodzaje środków masowego przekazu; wyjaśnia znaczenie środków masowego przekazu dla wolności słowa; 2) wyszukuje w mediach wiadomości na wskazany temat; odróżnia informacje o faktach od komentarzy i opinii; wyjaśnia, na czym powinna polegać rzetelność dziennikarzy; 3) przedstawia funkcje reklamy i krytycznie analizuje wybrany przekaz reklamowy; 4) wskazuje cele kampanii społecznych; analizuje materiały z wybranej kampanii tego rodzaju; 5) wykazuje znaczenie opinii publicznej; wyszukuje w internecie komunikaty z badań opinii publicznej oraz odczytuje i interpretuje proste wyniki takich badań.	1
Podsumowanie i test			2
Fakty i opinie			
Rozdział V. Sprawy międzynarodowe			
1. Organizacje międzynarodowe	▪ Wyjaśnienie pojęć: – Organizacja Narodów Zjednoczonych (ONZ), – Organizacja Paktu Północnoatlantyckiego	Dział 12. Sprawy międzynarodowe. Uczeń: 1) wymienia cele i przejawy działania Organizacji Narodów	2

	- o (NATO), – Rada Bezpieczeństwa, – misje wojskowe. ▪ Przedstawienie: – struktury ONZ, – celów i przykładów działania ONZ (misje pokojowe ONZ), – form aktywności Polski w pracach ONZ, – celów i przykładów działania NATO, – głównych celów, zasad polityki obronnej Polski, – okoliczności przystąpienia Polski do NATO, – udziału wojsk polskich w działaniach militarnych NATO.	Zjednoczonych i Organizacji Paktu Północnoatlantyckiego; 4) przedstawia działalność Polski w ONZ, [...] NATO;	
2. Unia Europejska	▪ Wyjaśnienie pojęć: – Unia Europejska, – ojcowie-założyciele zjednoczonej Europy, – Europejska Wspólnota Węgla i Stali, – Europejska Wspólnota Gospodarcza, – Europejska Wspólnota Energii Atomowej, – traktat z Maastricht, – traktat lizboński, – Parlament Europejski, – Rada Europejska, – Rada Unii Europejskiej, – Komisja Europejska, – Trybunał Sprawiedliwości Unii Europejskiej. ▪ Przedstawienie: – celów działania Unii Europejskiej, – głównych etapów	Dział 12. Sprawy międzynarodowe. Uczeń: 2) wymienia cele działania Unii Europejskiej; znajduje informacje o życiorysie politycznym Ojców założycieli zjednoczonej Europy [...];	2

	integracji europejskiej, – sylwetek polityków europejskich, tzw. ojców-założycieli zjednoczonej Europy. – zasada wolnego przepływu: osób, towarów, usług, kapitału, – fundusze unijne, – Europejski Fundusz Rozwoju Regionalnego, – Europejski Fundusz Społeczny, – Fundusz Spójności.		
3. Polska w Unii Europejskiej	▪ Przedstawienie: – głównych etapów procesu integracji Polski z Unią Europejską, – korzyści wynikających z obecności Polski w Unii Europejskiej dla różnych podmiotów (młodych ludzi, przedsiębiorców, pracowników), – sposobów wykorzystania funduszy unijnych dla poprawy funkcjonowania społeczności lokalnej, regionalnej, – sylwetek obywateli polskich pełniących ważne funkcje w instytucjach Unii Europejskiej.	Dział 12. Sprawy międzynarodowe. Uczeń: 2) wymienia cele działania Unii Europejskiej [...]; 2) [...] znajduje informacje o życiorysie politycznym [...] obywateli polskich pełniących ważne funkcje w instytucjach unijnych; 3) przedstawia podstawowe korzyści związane z obecnością Polski w Unii Europejskiej dla pracowników i osób podróżujących; znajduje informacje o wykorzystaniu funduszy unijnych w swojej gminie lub swoim regionie.	1
4. Problemy współczesnego świata	▪ Wyjaśnienie pojęć: – globalizacja, – państwa globalnego Południa i Północy, – pomoc humanitarna. ▪ Przedstawienie: – przyczyn i przejawów dysproporcji rozwojowych we	Dział 12. Sprawy międzynarodowe. Uczeń: 5) bierze udział w dyskusji dotyczącej wybranych problemów społecznych współczesnego świata; rozważa w jej trakcie propozycje działań w	2

	współczesnym świecie, – zagrożeń wynikających z rozwoju terroryzmu międzynarodowego, problemów wynikających z rosnącej skali migracji.	kierunku poprawy warunków życia innych ludzi na świecie.	
5. Konflikty zbrojne na świecie	▪ Wyjaśnienie pojęć: – konflikty międzynarodowe, – terroryzm, ▪ Przedstawienie: przyczyn i skutków wybranych konfliktów międzynarodowych.	Dział 12. Sprawy międzynarodowe. Uczeń: 5) bierze udział w dyskusji dotyczącej wybranych problemów społecznych współczesnego świata; rozważa w jej trakcie propozycje działań w kierunku poprawy warunków życia innych ludzi na świecie.	1
Podsumowanie i test			2
Fakty i opinie			
			60